



Mesečnik slovenskega
dijaštva

Št. 5

V Celji, dné 20. maja 1893.

Leto II.

Poeziji.

V naročji tvojem, žena ti sanjava,
Hotela vse življenje bi sloneti!
Bolest pri tebi mine in težave, —
Kar tebe zrem, boginja, moram peti.

Kar sem trpela, kar srcé težilo,
To pojem tebi, sveta Poezija,
In pesni te so meni tolažilo,
Kar vzdih je bil, je rahla melodija.

Čarobni glas me tvoj za sabo vabi,
V dežele druge, krasne, še neznane;
V bližini tvoji mi srcé pozabi,
Kaj je obup in kaj skeleče rane.

Če vmira v prsih upanje in nada,
Če sreče goljufija meni laže,
Pri tebi vedno le resnica vlada
In roka tvoja pot naprej mi kaže.

Zora.

Slovenkam.

Da delovanje, hčere Slave,
Za národ nas dolžnost bodri,
Za blagor naše očetnjave
Si združimo še ne moči!

Naloge svoje smo si v svesti,
Nam domovine klic je svet;
Za dom v ljubavi vnema zvesti
Srcé slovenskih se deklet.

Srcé in dlan, o domovina,
Žrtvujemo ti rade v dar,
Da v čast nam slove zgodovina
In ne v sramoto nikedar.

Danica

Vrtačev Peter.

Črtica. Spisal E. Sikolski.

Tam gori na prisojni strani lepo obdelanega pogorja, čegar greben pokrivajo svetlozeleni stoletni mešni, stal je njegov dom. Krepek, čeden mladenič je bil in čislali so ga po vsej soseski. Vaškim fantom bil je vzor, no, tudi dekleta so se ozirala kaj rada za njim. Na spomlad potrdili so ga bili v vojake in le prehitro prišel je dan, ko je moral zapustiti svoj dom Vrtačev Peter.

Doslej še nepoznana bridkost krčila mu je srce, ko je videl ihtečo se domačo družino, ko se je poslednjič oziral po bližnjih hribih in dolih. Skrbela ga je bodočnost, težko se je ločil od starišev, težji pa mu je bil sloves od nje, ki je stanovala v onej majhni, prijazni hišici tamkaj na nasprotnem griču. Da mora ostaviti tudi njo, to ga je bolelo najbolj. Starišev mu ni vzeti mogel nihče, a kaj se more zgoditi v času, ko bo nosil puško, z njo! Mu bo li ostala zvesta do povratka...

Pri malej lesi ob bližnjici do velike ceste čakala ga je Migovčeva Polonica, da se poslovili z njim in mu pripne za klobuk lep, duhteč šopek, ki naj bi ga spominjal nje.

„Ko me odpuste domov, Polonica, tedaj te popeljem na svoj dom“, dejal je Peter — in pristavil tiho „onega Kovačevega se pa varuj!“ —

„Ne misli nanj, Peter; saj le Ti si moj!“

Gorke solze udrle so se zali Polonici po obrazu, ko sta se poslovila.

Dolgo je še slonela ob lesi, in zrla za njim.

* * *

Pomlad se je bila vrnila v dežel. Naš Peter prestal je bil najhujši čas. Svoji Polonici dal je po tovarišu, „spriženemu študentu“ napisati pismeca, o katerih je bil preverjen, da morajo užgati še tako trdo, hladno srce, kaj pa stoprav njeno, ki mu je bilo uže tako zvesto, tako udano. V prvih mesecih dobival je redno odgovor za odgovorom, poslej pa — bilo je okoli božiča — mu je dala sporočiti, da je vsa taka pisarija neumna, češ, saj pride kdaj domov na dopust in tedaj si lahko povesta, česar jima treba. Pisal jej je kljub sporočilu, pisal dvakrat, trikrat, a od nje ga ni bilo odgovora več.

Petra je pričelo silno skrbeti. Uže dva meseca sta potekla mej tem in še vedno ni vedel ničesar. Bili ne bilo mogoče, da se kdo drugi soluči v žarkih njene ljubezni?

Oni-le Kovačev Anže postopal je uže pred za njo — in sedaj, ko njega blizu ni? Nič čudnega bi ne bilo! Bogat je, Polonica je tudi ženska, ki bi rajša gospodinjala v belej, z opeko kritej hiši, z velikimi okni, kakor pa v slamatej okajeni bajti!

Take mučne misli so se mu burno podile po vročej glavi in mu vznemirjale ljubeče srce — njegovi predstojniki pa so opažali, da prej toli pridni Peter odnehava in mu ni prav upati. —

Lepa jasna pomladna noč! Zamolklo so se čuli Petrovi koraki v tihej noči po trdem tlaku. Bil je na straži. Nebrojno zvezd se je lesketalo na jasnem nebu, slavec je pel v bližnjem bezgovem grmiči in murni so cvrčali po rósnej travi. Zeleni, košati kostanji so šumeli nad njegovo glavo in léhen vetrič je vsipal nanj belo, dišeče cvetje. Daleč tam zadaj pa, za zadnjimi gorami, katere je pokrivalo temno lesovje in za katerimi je vedel, da leži rodni, domači kraj — vzplaval je mesec v vsej svojej krasoti in divno razsvetljeval vso okolico.

Težko je bilo nocoj Petru pri srcu, težko, kakor še nikoli. Pred tednom mu je pri obisku pravil sosed, da se Kovačev nekaj „štima“ pri Polonici, pa da jo tudi mati silijo. No, pravega mu ni dejal, le tako čudno se je muzal.

Kaj, ko bi ga Polonica...? Pa vender ne! —

Živo se je jel spominjati, kako je v časih o takih nočeh stopal z lehkim, veselim srcem po znani stezici pod okno k ljubici. Slavec mu je istotako gostolel, široko vejnata lipa tik Poloničinega okna je istotako zelenela in šepetala ter vsipala nanj svoje dišeče cvete in luna in zvezde, te so tudi istotako svetile in mu kazale pot po nočnej temini. —

Neznano hrepenjenje polastilo se je njegovega srca. — Le za trenotek, da bi videl svojo Polonico in čul iz njenih ust, da mu je še zvesta...

V naslednjem hipu pa je uže videl v duhu svojega tekmeca, kako govori Polonici, kako jej stiska roko in ona mu je ne odtegne. Strese z glavo,

mučne domišljije jenjajo le za hip, da se vrnejo zopet s podvojeno silo...

Ko pa se je menjavala straža, ni bilo Petra nikjer.

* * *

Žarko je sijalo solnce, ko je hitel Peter po domačej dolini. Kamorkoli se mu je vzrlo oko, povsod je bilo tako lepo in vse polno življenja. Pod njim je šumela po globokej strugi motna voda, ob cesti v živej meji so prepevali lahnokrili ptički in tisoč in tisoč duhtečih rožic je klilo iz pomlajenih tál.

Oj, kako burno so se mu dvigale prsi, kako vznemirjeno mu je bilo srce ko je stopil izza ovinka. Plaho se je ogledal na okolo, potem pa se ozrl visoko tje gori na one zelene mecesne, ki so se tako resno ozirali v tihi dolinski svet. Na holmu se mu je prikazal očetov dom, a iz nasprotnega griča ga je prijazno pozdravljala znana hišica.

Tam, kjer se zavije voda v velikem zavinku po dolini, stala je tostran mosta daleč na okrog znana Sorščakova krčma. Skozi odprto okno se je razlegal glasen šum in hrušč.

„Pri Sorščaku plešejo — svatba!“ menil je Peter. Res so ondi gostje vriskali in plesali.

„Le noter, le noter ljudje božji, danes je tu vse zastonj, vse zastonj, juhej!“ vpil je Kopačnikov Matevže, star berač, vse v jednej sapi pred vežo,

„Kaj pa je notri?“ praša ga Peter.

„I, kaj! Veselje, ženimo se, hi, hi, hi!“

Uzrši skozi okno vojaško opravljenega človeka, prikazalo se je več

ljudij v veži, ki so ga radovedno ogledovali. Vojak je hribovcu redka prikazen.

„Oj, saj si ti Peter, pa kakšen vrag naj te spozna, kar notri pojdi!“ kričal je Slapar, majhen, šepav možiček v pozdrav spoznanemu došlecu.

„Kdo se pa ženi?“ vprašal je Peter v zadregi.

„Ali ne veš še? Anžè, Anžè Kovačev“, vpil je Slapar.

„Čegavo je pa vzel?“ — zadrhteče Vrtačev vojak.

„Zalo deklè, najlepša pod našim zvonom“.

„Povej vendar, katero?“ viknil je nestrpno.

„Le tje poglej, Peterček moj, dobro jo poznaš, kaj?“ in s prstom je pokazal Slapar za dolgo z vinom in jedmi obloženo mizo ob steni.

Bled kakor zid, brez glasu in misli, kakor od kamena, obstane Peter sredi sobe. Tam za mizo je ob ženinu slonela nevesta Polonica. Sladek smehljaj jej je bil razlit po cvetočem obrazu. Ej, bila je danes také srečna!

„Peter, nà, pij!“ klicali so ga od vseh strani in mu ponujali kupice; on pa je še vedno zrl nemo pred se z izbuljenimi očmi. Kar se čuje klik: „Biriči gredo!“ — —

Res je brzo stopalo po cesti par vojakov z nasajenimi bajoneti. Tudi Peter je čul ta vsklik. Silno se mu dvignejo prsi, žile na sencih se napnò srd in obup mu zigrava v obrazi.

„Proklet bodi vajin rod in vidva!“ vikne divje in besno plane iz hiše na prosto. V sobi pa zavlada grobna tišina.

S silnimi skoki oddirja Vrtačev do mostu. Sedaj se dvigne čez zid. Voda zapljuskne visoko, vskrik — in človek manj je na svetu.

Vojaki opazivši ga, pohiteli so za njim, videli so njegov skok — a rešiti ga ni bilo več mogoče, vrtinec je bil na onem mestu globok, ob njem pa mnogo čerij. Voda ga je potegnila vase; še le čez nekaj ur se je prikazalo njegovo truplo ob skali, a bilo je blede in hladno! — —

* * *

Nekoliko časa govorili so vaščanje o nesrečnem Petru in obirali mlado Kovačevko, — kmalu pa je bil pozabljen nesrečni vojak. Le uboga mati ne more pozabiti svojega jedinca, in često jo je videti, kako kleči na grobu samomorilčevem proseč Boga, da bi odpustil nesrečnemu sinu.



Prevara.

Že tednov sto, glej, dan na dan se trudi
Rudar željno išoč tam rudo zlato,
Moči mirjó mu, vendar spet lopato
Vihti, naj je v vročini ali zimi hudi.

„Oh, pas rumen! Bogastvo se mi nudi;
Sreč, brezmejne sreče si bogato!“ —
A glas zamrè mu in ne več bahato
Šepeče: »Varal spet!« — obup pa v grob ga grudi.

Takó iskal sem dolgo v bitjih nežnih
Dušice blage, srca plemenita
Ter bral nedolžnost jim na licih snežnih;

Todà našel sem srca kremenita,
Pobeljena grobišča s cvetjem krita,
Zdaj jad me druží trumi Kajnov bežnih.

—é—



Slovenski narod in velike šole.

Donesek k našemu časovnemu vprašanju.

(Dalje.)

(Piše J. Vencajz.)

Dijaški shod l. 1869, ki se je vršil dne 4. septembra v Ljubljani pod predsedstvom Samčevim, je svoje terjatve uže konkretnješe izrazil in s precejšnjo večino sklenil resolucijo: „Zbrani študentje v Ljubljani zahtevajo od vlade, da je ona pravična terjatvam slovenskega národa ter ustanovi vseučilišče v Ljubljani z učnim jezikom slovenskim“.

Dne 8. oktobra istega leta je dr. J. Bleiweis, najbrže vsled sklepa poslanskega shoda dne 2. in 3. sept., stavil v kranjskem deželnem zboru tri predloge, katerih tretji zahteva: „Na slovenskih srednjih šolah naj bo učni jezik slovenski. Za Nemce naj se napravijo nemške paralelke. Zarad pravniške akademije v Ljubljani naj stori zbor potrebne korake, ali pa za ustanovo juridične in filozofične fakulte.“

15. oktobra je deželni zbor z veliko večino sprejel tretji predlog, 22. pa je bil nenadno zaključen — najbrže radi bojazni vlade, da bi Slovenci ne stavili preveč zahtev, katerih izvršiti ni hotela.

Seveda so tedanja ljubljanska nemška glasila po možnosti ovirala

vsako narodno delovanje in nasprotovala osnovi novega vseučilišča. V istem času je bila zajedna osrednja vlada malo prijazna našemu narodu in vse stremljenje je malodane, zaspalo. Po izstopu Poljakov, Slovencev, Lahov in Tirolcev iz državnega zbora pa se je slovensko položenje precej spremenilo. Novo ministerstvo Potočkega jelo se je pogajati z vsemi narodnostmi in jim hotelo dovoljevati razne večje koncesije. V posledici se je tudi po preteku celega leta velikošolsko naše vprašanje zopet oživilo.

Naučni minister Stremayr je 9. avgusta l. 1870. ukrenil, da smejo privatni docenti na graškem vseučilišči predavati odlomke pravoslovja v slovenščini. Dan pozneje pa je ustavil po Najvišjem povelji v državni proračun svoto 3600 gld., ki se je imela porabiti za „slovenski oddelek“ graške pravoslovne fakultete.

Sredi istega meseca stavili so slovenski poslanci v štajerskem deželnem zboru interpelacijo, v kateri so mej drugim povdarjali, da naj se ustanovi v Ljubljani pravna akademija s slovenskim učnim jezikom, v goriškem deželnem zboru pa so zahtevali celó vseučilišče. Tudi v kranjskem dež

zboru se je v letnem zasedanju tedaj opetovano izrekla jednaka želja.

Ondaj izhajajoči „Slov. Pravnik“ zahteval je slovensko vseučilišče za Slovence in Dalmatince in dokazoval, da bi bilo možno dobiti zanje potrebnih učnih močij. Za modroslovno fakulto je bilo neki med 118 slov. profesorji zadostno število zmožnih, za bogoslovno bi bili služili tedanji vsenčiliški profesorji v gradu (Rubič, Stanonik) in na Dunaji (Tosi). Za pravoslovje imeli smo tedaj sibirjskega prof. Kanje-a in zagrebškega Gostišo.

Vender se kljub vsem naporom za jesen l. 1870. ni razpisalo še nikako slovensko predavanje, dasi sta se tudi dr. Geršak in dr. Ribič oglasila zanje. Stremayr je spočetka hotel ustanoviti z istim denarjem celó 3 stolice, pozneje pa je izjavil, da jih ne more še uživotvoriti. V januarju l. 1871. dal je razglasiti odlok, da se docenti, ki bi hoteli predavati v slovenščini praktične predmete dopolnujoče troja glavna predavanja, primerno nagradé.

Zdelo se je, kakor da manjka slovenskih docentov, a prosilcema, ki sta se za mesti poganjala, vender niso dali odgovora.

V juliju istega leta stavil je dr. Costa v državnem zboru resolucijo, „da se ustanovi slov. pravo- in državoslovna ter slov. modroslovna fakulteta v Ljubljani“. Isto je Slovincem svetovala dunajska „Tagespresse“, pomagalo pa ni nič. Zavrgli so jo.

Nova Hohenwartova vlada je sicer skušala vsem slovanskim narodnostim ugoditi, a bila je preslaba v parlamentu. Naslanjala se je jedino na dvorski

upliv. Ta jej pa tudi ni v vsem pomoči mogel.

„Sl. Narod“ nasvetoval je, naj bi slovenski učenjaki otvorili brezplačna predavanja na dunajskem in graškem vseučilišči ter jih je pozval k sodelovanju (Dolenc, Napret, Pogačnik, — Lehmann, Melé, Reddi). Le jeden njih se je odzval, bil je dr. F. Pogačnik.

Ponudil se je ministru v brezplačen pouk in zahteval v nagrado le naslov in značaj rednega profesorja — a ta mu niti odgovoril ni — —

Še jednoč se je povzdignil glas v osnovo slov. vseučilišča pred deželno- in državno-zborskimi volitvami, potem pa je zatonil.

Tako se je končala druga doba slovenskega stremljenja po osamosvojitvi narodne prosvete.

* * *

Narodnostnemu gibanju neprijazne dunajske vlade so poslej še pomnožile nevoljo narodovo in mu odrekle vsako pomoč k osamosvojitvi, da, zaničale mu celo nekako pravo obstanka. Razvnela se je zopet borba za narodni obstanek z vso silo in treba je bilo braniti postojanko za postojanko. Naši poslanci so tedaj pokopali svojo „idealno“ politiko in nadomestili jo z znano „rejalno“. Prva bila je istinito precej nevspešna, z drugo pa tudi niso preveč pridobili narodu. Napredek je bil res le počasen, dasi končni vspeh ni bil zavsem nepovoljen. Kar je tedaj ostalo pri narodu in kar je še došlo v njegovo vlast, to mu je bilo zagotovljeno, to mu ostane.

Od leta do leta oglašal je za tem narod svoje zahteve, nikdar jih popustil, pa tudi nikdar pretiral, kajti še danes

zasegajo nepremenjeno isto, kar so zasegale o prvem njegovem nastopu. Zadnja doba narodovega stremljenja kaže nam to najbolje; odrekla se ni nikaki prvotnih zahtev, marveč le še z večjo nujnostjo zahteva rešitve jednega najvažnejših mu časovnih vprašanj: stvaritve samostalnih, narodnostnih velikih šol.

Odvažno bi bilo omenjati vsakoršnih malih in najmanjših pojavov v prid razvitku našega velikošolstva. Tu opomnimo le, da stoje še danes slovenski zastopi in zastopniki, pa tudi vsa slovenska glasila v bistvu za našo velikošolsko zahtevo. Navajamo iz zadnjega časa važni sklep shoda slov. poslancev dne 2. novemb. l. 1890. v Ljubljani, resolucijo deželnega zbora kranjskega v juliju l. 1891, sklep IV. redne gl. skupščine društva „Pravnik“ dne 31. januarija l. 1891. in od istega

društva poslano državnozborsko petico. —

Po dolgem premoru so zopet vlani pisali listi o „koncesiji“ dveh slovenskih docentov na graški pravoslovni fakulti, a vest se doslej še ni obistinila. — Upajmo, da se v bodočnosti toli zaželena predavanja dovolijo, verovati pa ni takim glasovom „iz-za kulis“.

Razmere so se od onih dnij precej spremenile; marsikaj, kar je bilo v onem času še fantomatično, more se danes uživotvoriti. Rejalna podlaga je stvarjena, narodove moči in zmožnosti so se okrepile in pomnožile — in s temi činitelji je vsekako računati. Naravno in zgodovinsko pravo zahtevo, da teži slovenski narod z vso močjo na ustanovitev svojelastnih velikih šol.

(Dalje prih.)



Svaritev.

Majka skrbna me svari,
Da nič več ne smem hoditi
K borni koči sred vasi,
Več Alenke ne ljubiti.

*Kaj ti pravim, sinko moj,
Le nespameten ne bodi,
Pa deklet se vedno boj,
Z mano moli, vun ne hodi!*



Z majko molim pozno v noč,
Majko pa obide spanec, —
Več ostati ni mi moč,
K njej z gradu me nese vranec.

Jaroslav.

Ko mine nam mladostni cvet...



Ledene cvetke ginejo
Nevzdržno z oken mraznih,
Takó nam dnevi minejo,
Mladostnih let prijaznih.

Ko staja se cvetoči led,
Se okna porosijo, —
Ko mine nam mladostni cvet,
Oči se posolzijo. Dánica.


 Miljenki.
 

Kadar na prsih, dékle, ti takó slonim,
 Strmeč v obraza in očij milino,
 Ko po poljubih ustén mehkih koprnim,
 Pozabim na skrbi in rev temino.

Veselo naj mladosti rože ti cvetó,
 Naj ti nikdar svit sreče ne ugasne,
 Naj željo vsako spolni ti nebó,
 Življenja pot zlaté zvezdice jasne!
 Fran.



 Glasnik.
 

„Vesna“ in „Rimski katolik“.

VI.

Vesna pa ženstvo.

„Pridemo do poglavja: o ženstvu. „Vesna“ je prva mej Slovenci prevzela nalogo *ženstvo emancipovati* in pribojevati mu popolno enakopravnost z moškimi. Pa rekli bi skoro bolje: *cela „Vesna“ je nepretrgan slavospev ženskemu spolu!*“ — Tako dr. Mahnič!

Znani goriški prijatelj ženstva je v nadjaznem stavku ocene našega lista kar najboljšje osvetil pretiranost svojih trditiv: Tri odstavke o ženstvu je prinesel lanski „Glasnik“. Prvi zahteva više žensko izobraževališče, drugi narodno vzgojo deklic in tretji primerno uravnava dekliških šol, pa več ženskih društev. Poleg tega donesl je še „Vestnik“ nekaj notic. To vse mu je „nepretergan slavospev“ in Bog ve še kaj! Ponosni smo, ker se nam očita, da se prvi potezamo za višjo izobrazbo in narodno vzgojo slovenskega ženstva in le obžalujemo, da nam ni v to več pomočij na razpolago! Uverjeni smo, da je smer „Vesne“ v ženskem vprašanji za današnje razmere po *Slovenskem* prava. Tu pa hočemo označiti svoje stališče proti ženskemu vprašanju v Slovincih.

Dejanstvene razmere ne dopuščajo, da bi ženstvo politično ali celo socialno enakopravnost le želelo v onem skrajnem smislu, nikari še zahtevalo. Sicer je res, da nekatere po takem vzoru težé, vsekakor pa je njihovo število v razmerji z drugimi, treznejšimi prav neznatno. Istotako ona najširša emancipacija, o kateri govori „R. K.“ ni v smotru večine moštva, torej tudi ne bode nikdar pospeševala onega gibanja

radikalnih socialistov, ki zahtevajo popolno izjednačenje vseh slojev človeške družbe.

Znano prizadevanje obeh spolov ugajati drug drugemu, bi v prvem trenutku zavedlo vsakogar na misel, da se skuša moštvo prikupiti ženstvu s podporo „emancipacije“. A tako sklepanje je napačno! Ono prizadevanje se izraža ravno najbolj v tem, da vsak spol svoje različno stališče vedno odločno povdarja.

Različnost vleče in veže nejednakost. Moški značaj pri ženski ni nikjer priljubljen, ženski značaj pa je pri moškem naravnost smešen. To vse nastane iz duševne razlike mej obema spoloma in različne njujine naloge. Če imata tudi oba isti smoter, njujino mišljenje, čutenje in delovanje dobilo bo različen delokrog in z njim drugo obliko.

✖Jednakopravnost v najširšem pomenu tedaj pametno zahtevati niti možno ni. Nasprotno pa se nam vidi jednostransko ono družbeno stanje, v katerem ženstvu ne pripada prav nikakih deležev pri obćih zadevah. V tem oziru treba jim je dati prostosti: narava in moralno čuvstvo najdetata gotovo ženstvu pravo mesto v družbi. To nam kaže seosebno današnja Angleška. *Ženstvo naj se udeležeje obćega življa!* A pojmiti je treba, da se ta ne vrši le v zbornicah in uradih, marveč tudi v šolah in v družinah, ne le v javnih krogih marveč tudi v ožji družbi — in tu je vpliv omikane ženske često odločilen. Politično življenje ljudstva mora biti še silno nerazvito, dà, nedostatno, kjer družbeno sodelovanje prosvečenega ženstva ne upliva na položenje: Zato tudi nam treba viših šol za naše ženstvo.

Vpliv vsakega činitelja v življenji se ravna in sorazmerja z naravo njegove duševne in moralne vloge. Ta uloga pa je pri raznih narodih zelo različna: Kaj je bilo žensstvo Rimljanu, Grku, kaj Germanu in kako je bilo njegovo stališče pri Slovanih! J. Marn v svojem XXVI. Jezičniku, I. 1888., § 9, str. 5, poroča: „Slovani so imeli vsi enako pravico. Ženske so bile samostojne in spoštovane, in mogoče jim je bilo za starešine, županje ali kneginje voljenim biti.“

Tako so se naši davni pradedje ravnali in njihovi običaji morajo biti kolikor toliko tudi nam merilo, če hočemo biti verni svojim narodnostnim tradicijam. Isto je tudi zajedna do dela opravičeno stališče današnje prosvete.

Pomislimo le še koncem, da vse žensko mišljenje in hotenje obvlada *vzor*, vse moško *smoter*: Mož deluje celo za vzor kot smoter, žena celo za smoter kot vzor. Kar iz razuma možkega kot misel smotrenosti izide, to polaga ženska ljudstvu v dušo, v kateri vzraste kot dete narodnega čutstva. Kakor se narodno čutstvo bolj ali manj vzgaja, dobiva žensstvo niže ali više stališče v občem življi. Sodelovanje zadostno izobrazjenega ženstva je prosveti ugodno in narodu neobhodno potrebno: Ne daje mu nikdar vodstva, a določa vsikdar stališče v stranki, v skupini narodovi. —

Sedaj pa k nazorom dr. Mahnič!

✕ On trdi, da bi po nazorih „Vesne“ ženska vzgoja — seveda — morala biti prvič *ne verska*, ampak pred vsem *narodna* (v duhu Prešernovem, Stritarjevem itd.). Ta trditev je v toliko napačna, da „Vesna“ sploh verske vzgoje nikdar z narodno vsporejala ni. Duhovstvo ima nalog in pravo pečati se z verstvom in določati potrebno o pouku verstvenem, nikdar ljudstvo! Zato „Vesna“ niti smatrala ni v tem svojega delokroga. — „Drugič“ — piše dr. Mahnič — „mora izobrazba ženstva obsegati vse kar moška. — „Vesna“ se je baš letos v 1. številki izrazila natančneje o svojem nazoru glede uravnave dekl. viš. šol. Da je dr. Mahnič čital 1. štev. t. l., bi gotovo ne bil napisal te neresnice in še dostavil „posnemajmo Rusijo, Švico, Francosko“, ker se je „Vesna“ odločno izja-

vila proti vsakršnemu posnemanju tujih institucij. Tretjič, da so „ženske za vseučiliščne študije baje še sposobniše od moških“ ni bilo nikdar *naše* mnenje. Priznamo pa, da so ženske navadno pridnejše od moških, nasprotno pa moški genijalnejši — to je tudi sodba profesorskega kolegija dunajskega konservatorija. Trditev pisca na tem mestu je torej le zlobno zavijanje. Četrtrič trdi, da sta po naših nazorih došla iz nebes sv. Ciril in Metod, da mej Slovenci postavljata podlago *masonski* vzgoji, in podpira to trditev s citatom: „Res se je marsikje začelo daniti, sosebno v zadnjem letu v *okrožji družbe sv. Cirila in Metoda*“ . . . — Istinito je naše zavedno ženstvo pri omenjeni družbi v zadnjem času neumorno delovalo in veliko storilo za slovensko deco, zlasti ob mejah. A to je gospodi pri „R. K.“ uže davno trn v peti! Kje se jim je ponudila lepša prilika, kot pri oceni „Vesne“, ki uči masonsko-nihilistične (!!) tendence!? Tu je kolec napravil svoje opravilo! Iz navedenih prvih treh trditev „R. K.-a“ je dosledno izvel pisec omenjenega članka masonstvo — pri naši šolski družbi. Ker so pa vse one tri premise napačne, je tudi ta konsekvencia nepravilno in neresnično izvajanje. „Aj, aj, to je pa vse prejasno!“

Petič navaja č. doktor program name-ranega ženskega shoda, kateri smo mi priobčeli s sledečim uvodom: „Nameravani I. avstrijski ženski shod, kateri naj bi bil zboroval o binkoštih na Dunaji, ni se mogel vršiti vsled nepričakovanih zaprek. Vspored mu je bil namenjen ta-le i. t. d. — *To, in nič več!*“

Od kod ve naš doktor, da ta program obsega bistveno vse, kar hočejo avstrijski dijaški „naprednjaki“ v bližnji prihodnosti priboriti avstrijskim Evam. (seveda tudi — slovenskim)?? *Mi ne vemo ničesar o tem, a gospod člankar je — veleučin in kar verjeti mu bo treba, tudi — neresnico!*

✕ „Nazori torej, ki se“ — po dr. Mahniču — „v „Vesni“ izražajo, so ob kratkem: Absolutnost narodnostne ideje, kateri se mora pokoriti vsaka druga, tudi verska misel.“ Naš list o tem doslej še ničesar ne ve! — „Glede vere: brezbriznost za to, kar uče

duhovni; to brezverstvo se pozitivno javlja kot vera v fatalizem in pesimizem.“ Doslej je naše mišljenje takim nazorom diametralno nasprotno; prvič smo čuli to iz ust goriškega proroka! — „Javno življenje se mora razkristjaniti.“ List je v vsem kazal vsak čas protisemitizem in odločno protivil se židovskemu vplivu: to se imenuje v Mahničevi terminologiji „razkristjanjenje“! — „Ženski spol se mora povzdigniti na isto stopinjo z moškimi; priboriti se mu morajo vsa prava in javnem življenju in v politiki.“ Da, žena naj stoji na takem duševnem stališču, da svojega moža razume, nikakor pa ne vemo, čemu bi jej služila vsa obča prava. — „Spoloma ne stavite nobenih zaprek, da se, posebno v mladosti spajata, kakor ju priganja spolna pohotnost!“ — takó banalno pa more sklepati svoj „program“ le monsignor dr. Mahnič. Odgovarjati toliki nesramnosti ne zdi se dostojno naši časti! —

O. Z.

* * *

Svoje mnenje o „ženskem vprašanju“ na Slovenskem smo imeli uže večkrat priliko pojasniti, a še od nikogar razven dr. Mahniča se nam ni zabrusila v obraz trditev: „— emancipovati hočete ženstvo in priborjati mu popolno enakopravnost!“ — Očividno se ni hotel s táko trditvijo osmešiti nihče drug, ali pa trpi g. monsignor na tako razdraženih živcih, da ne vidi povsod samó framasonov in liberaluhov, ampak tudi uže sloven. žen. emancipatorje!

V I. letniku str. 27. smo grajali žalostno resnico, da se naše ženstvo odgaja večidel od tujcev, ki jim ugašajo ljubav do učenja materinščine in národne izobrazbe. Nevešče sloven. jezika se zadovoljujejo naše gospice (in gospe) z nemškimi frazami, ki naj zakrivajo praznoto duha in slabost srcá. Pisali smo torej: „Vzgjajati je treba devojko, da razume narod in postane v njem dobra soproya, gospodinja in mati, kar je njen največšnji poklic.“ In taka pisava naj znači „emancipacijo“!? — Trdili smo, da „nam žal, nedostaje dobrih cisjih ženskih učilišč in ž njimi tudi vseh dobrih posledic. Velik del našega je površno nemški izolikan, — in ta naj postane steber krepkemu národnemu življu“

Taka ženska naj vzredi našemú narodu odločne in dobre sinove? — Nikdar!“ — Trdili g. doktor nasprotno morda? — Konstatovali smo dalje, da „šol nimamo, ženskih društev, národne vzgoje tudi ne, osmorazredna ljudska šola, obrtna šola in pripravnica, kamor pa jih vzamó prav malo, je vrhunec vzgoje Slovenk, in še one poučujejo se *preveč jednostransko*,“ — in zato vprašali: „Bi-li ne bilo možno osnovati v Ljubljani višjega dekliškega izobraževališča, ki bi stalo na stopinji višjih razredov srednjih šol in slovenski vzgajala dekleta *primerno časovnim zahtevam*?“ Da smo pa sami kar najodločnejše proti pretirani, nenaravni izobrazbi ženstva, izrazili smo vendar dovolj jasno, v 1. št. t. l. rekoč: Ni nam na učenih ženskah, v prvi vrsti potrebujemo *vzgojenih* . . . Istotako ne potrebujemo nem. žen. gimnazijev . . . ne želimo ruskih licejev . . . tudi še ne nameravamo ženstvu kar s cela odpreti na stežaj vrata v vseučilišče . . . Treba nam žensk, ki bodo *dobre žene boljšim in najboljšim s'ojevim narodovim. Zatorej bi poleg splošne obrazbe nikakor ne hoteli pogrešati ročnih del, gospodinjstva in morda kuharstva.*“ V dosego tega pa smo pisali o vstanovitvi ženskih národnih društev, ki bi vstanavljala višja dekliška izobraževališča in širila zdravo národno vzgojo. —

Tako torej smo agitovali za „učenost in absolutno prostost“ sloven. „Ev in Evic“ in dal Bog, da bi ne bilo naše dosedanje in nadaljno agitovanje le klic „proroka v puščavi!“ Gr.

Naša domovina v inozemlju. Po vsem inozemlju bodi si po avstrijskih kronovinah bodi si tudi po izvenavstrijskih deželah, razširjeni so o naši domovini do cela napačni, krivi pojmi. Vesti, katere prejema inozemlje o nas, so vedoma ali nevedoma popačene in izhajajo većinoma iz nasprotnih taborov, kateri je po svoje prikrojene podajajo strmečemu svetu. „Slovinci morajo biti silno surovi ljudje in tujčevo življenje ni varno v njih“, tako se glasi pesem, katero žvrgolé za svojimi časniki nevedneži povsod. Dá, prigodi se ti celo v stolici, da te prav resno poprašajo, „kake nvanjosti so Slovenci“. Če se jim pa razodeneš, se

čudom čudijo in strmé, češ, Slovenec pač ne more biti tak olikan človek. Umetno gojena laž se res od dne do dne umika in razumen mož ne veruje takim bajkam. Tujci prihajajo v dežel, vendar ne v tolikem številu, kakor v ostale planinske dežele, ker so o naših razmerah krivo poučeni in jim njihovi časniki poročajo ugodno le o onih krajih, v katerih imajo svoje postojanke, katere priporoča to ali ono tuje planinsko društvo kot svoje zavetišče pred krutimi Slovenci.

Naša domovina v inozemlju ni dovoljno in prav znana, to je priznati nam, kakor tujcem. Dežele, ki prekašajo v daleko vse jednako in podobno, krajine, v katerih se kupiči čudo poleg čudesa, okolice, ki istinito nadkriljujejo vse na svetu in katerim se nič vsporediti ne more, so deloma ali pa do cela nepoznane med svetom in če so znane, kažejo se v tujem svitu. Tujci se tam šopirijo, češ, mi smo našli ta kraj, mi smo ga zaslovili, naš je! — in Slovenec, domačin je v takih krajih — tujec!!!

Tujci iznašli so nam „slavnoznano Gorrenjsko“, oni „ne manj slavno Solčavo“, oni v kratkem iznajdejo tudi „mično Dolensko“ s „krasnimi toplicami“ — Slovenec pa dopušča brezskrbno svojemu sosedu, da na njegovem svetu uredi in vzumnoži času primerne napredne ugodnosti ter mu tako jemlje dobiček, kateri bi v drugih razmerah dobival si gospodar sam.

Vzrok temu je, da živimo še malo preveč po starem kopitu, da ne poznamo tveganja in napredka v obrtnih deželah, slednjič da nam še ni urojen oni stvarjajoči, neumorno delujoči duh, ki nikdar ne obupa, a vedno, vedno stvarja, zboljša in vzumnožuje. Seveda vse to „exceptis excipiendis“!

Reklama, ono prvo in v denašnjih razmerah prepotrebno sredstvo, nam je pravo za pravo nepoznana. Daleč v inozemlje naj bi se pošiljali plakati in slike naših krajev in vendar bi se pri tem lahko in vedno ohranil slovenski značaj razglasu in vsakdo bi vedel, da potuje v slovenske kraje. Iz naše srede naj bi to izhajalo, ne pa od tujca. Sestavljali naj bi se spisi, popisi in orisi

slovenskih krajin, pisali po časnikih listki in male vesti, vse to z malimi stroški seveda sistematično in vspeh, ne le moraličen, marveč tudi gmoten bi izvestno ne izostal.

Ta naloga si bo moralo postaviti naše „planinsko društvo“, katero se je v letošnji zimi v Ljubljani ustanovilo in si v bodočem času osnuje še sekcije po ostalih slovenskih deželah. To naše planinsko društvo moralo bi imeti v svoji sredini razven hribolazcev pred vsem interesente; kajti interesent, kateremu je za gmoten vspeh, bo deloval veliko bolj vstrajno za stvar nego pa idejalen hribolazec, ki naposled tudi brez reklame zleze na svojo goro.

Poleg tega prepotrebnega društva naj bi narodnjaki, društva, sosebno pa dijaki o počitkih skrbeli za razširjenje takih idej in reklame same. Če dijaki vse slovenske domovine, vsaj njih četrtina, petina, kratko in istinito popišejo znane jim kraje, bi to bilo gradiva dosti za brošuro. Uredil naj bi tak spis za tem kak strokovnjak in ga primerno „pri“-redil. Izšel naj bi pa v večih jezicah, tako, da se more razprodati tudi po tujini in tam širiti poznanje krasne naše domačije.

Reklama, pametna reklama je prvi in najložji korak, da se za domovino v inozemlju deluje.

Drugi veliko težji in pozneje izvedljivi bi moral stoprav poseči v polje narodnogospodarskih ugodnostij in naprednih, časovnih zahtev. Pozneje trebalo bi skrbeti za zboljšanje in vzumnoženje življenjskih potreb in komforta.

Sedaj nam bodi prvi smoter reklama!

Kadar se primerno izvede, ne bode izostal vsakoršen vspeh, a dela treba, vstrajnega dela in konečno zopet še dela.

Boran.

 Vestnik 

Slovensko akad. društvo „Slovenija“ je imelo dne 29. IV. svoj občni zbor za letni tečaj. Vdeležilo se ga je 39 članov, precej gostov in nekaj ruskih velikošolcev. Predsedoval je pravnik Regally. Iz tajnikovega poročila posnemamo: v 48. tečaju svojega obstanka je bilo društveno delovanje kar

najživahnejše. Slavnost 6. II. je prekosila po svoji eleganci in moralnem vspehu vse doseданje. Društveni tamburaški zbor je sodeloval pri slavnostih „Slovenije“, „Zvonimir-a“ in „Bukovine“ ter samostojno nastopil pri seji „sloven. kluba“. Književni odsek je imel 9 sej, v katerih se je čitalo 8 beril večinoma znanstvene vsebine. Samostojni borilni klub je vzgojil uže precej dobrih borilcev. Vstanovil se je končno takisto samostojni sloven. techn. klub, ki goji strokovna predavanja, borenje in petje. — Sprejela so se nova, času vstrezajoča pravila; najelo se je prostornejše stanovanje in nakupilo nekaj pohištva. — S slovan. akad. društvu smo živeli v najlepšem prijateljstvu in slogi. — Slednjič je omeniti, da je „Slovenija“ tekom minolega tečaja pokazala po „Vesni“ svoje narodno-napredno lice; — se zahvalila na brezplačnem pošiljanji „Slovenca“ in osvetlila svoje stališče v zapisniki radi napadov „R. K-a“ in s popravkom v „Slovenci“ o neosnovanih podtikavanjih.

Knjižnici je priraslo vsled daril 81 zvezkov, 1 skripta in zbrana dela 6 nem. klasikov. Izposodilo se je 576 knjig! — Imetje „Slovenije“ znaša: glavnica 186'99 gld., posojilo borilnemu klubu 25 gld. in razpoložnina 22.18 gld. — Časnikov je dohajalo 52 v sloven., hrvat., čes., rus., lašk., in nem. jeziku.

Odstopajočemu odboru se je izrekel absolutorij, predsedniku Regally-ju pa, ki je v prid in čast društveno kar najvestnejše posloval, še posebna zahvala. — Pri volitvi so bili izvoljeni: predsednikom pravnik Regally; odborniki: zdravoslovec Borštnik, pravnik Nagodè, pravnik Gruntar, modroslovec Jančar, zdravoslovec Ráznožnik in ingen. Omersa; namestnika: arch. Jager in vet. Rajar; pregledniki: pravnik Maurer, modroslovec Žilih in pravnik Švigelj.

Pri slučajnostih so se sprejeli sledeči predlogi: a) da se v načrtu novih pravil uvrste mej izredne člane še starešine, t. j. bivši redni člani društva po dokončanih študijah; b) da se vsled sovražnih napadov in nesramnih „Dunaj. pisem“

list „Slovenec“ izključi; — c) da se izdela nov poslovník.

II. seje akad. društva „Slovenije“, dne 10. maja se je vdeležilo 43 članov, trije odborniki bratskega društva „Ilirije“ iz Gradca, več dunajskih Slovencev in zastopniki raznih slovan. akad. društev na Dunaji. Sklenilo se je, da napravi društvo na binško nedeljo (ako bi bilo vreme neugodno pa 4. jun.) izlet v Mödling in Laxenburg. — Na interpelacijo cand. jur. Maurer-ja odgovoril je predsednik, da se poročilo o delovanji knjiž. odseka v „Sloven. Narodu“ ni priobčilo z vednostjo odborovo. — Cand. jur. Švigelj vprašal je, kako se misli odbor, kot zastopnik „Slovenije“ obnašati nasproti, kat. akad. društvu „Danici“. Predsednik izjavi, da bode odbor občeval z „Danico“ tako, kakor z ostalimi slovanskimi akad. društvu, seveda, le, ako odbor akad. društva „Danica“ oficijelno naznani ustanovitev društva in odborovo sestavo. Hkratu izjavi, da je odbor „Slovenije“ to jednoglasno sklenil in da smatra torej to vprašanje zaupnim, s katerim stoji in pade. Vsled tega se je vnela živahna debata. Nekateri govorniki so naglašali, da se moramo ozirati na „Danicarje“ kot rojake, da morda s tem povzročimo zopetno zbližanje, — drugi pa podpirali predlog, naj se „Danica“ ignoruj naglašajoč, kako podlo se je pisarilo o „Sloveniji“ v „Slovenci“ in „R. K-u“, kar so „Danicarji“ javno odobravalí in celó sami pouzročili, kako da so oni z denunciacijo na namestništvo hoteli uničiti „Slovenijo“, kako se deluje na vse strani, da bi se oskrnilo dobro ime „Slovenijino“ i. t. d. in da vsled tega „Slovenija“ prijateljski občeovati ne sme. Res da smo v prijateljski zvezi z drugimi slovan. društvu, vender se še sedaj ne občeuje se slovan. židovskim društvom ruskih dijakov, dasi niso nikdar našega društva sramotili. — Pri glasovanji (po imenih) sprejel se je predlog z 16 proti 5 (4 niso glasovali), vsled česar predsednik naznani odborov odstop. — Seji je sledil jako vesel zabavni del.

Sloven. akad. tehniško društvo „Ilirija“ v Gradci si je izvolilo v osnovalnej seji dne 29. aprila t. l. sledeči odbor: prvomestnik

med. V. Gregorič, drugomestnik med. M. Konečnik, tajnik med. J. Robida, blagajnik med. M. Dereani, odbornika med. Jos. Machan in med. M. Pregl, gospodar phil. Fr. Eller. Društveni lokal: Burggasse št. 15. Borišče: Sackstrasse št. 32.

Akad. društvo „Triglav“ v Gradci je izvolilo za poletni tečaj sledeči odbor: preds. cand. iur. A. Pernè, podpreds. drd. med. B. Stuhec, tajnik stud. phil. A. Kunst, blagajnik drd. med. Fr. Krušič, knjižničar stud. phil. Fr. Ilešič, gospodar cand. med. J. Malerič, odbornik stud. med. J. Serbec.

Klub sloven. tehnikov na Dunaji šteje danes 8 rednih in 4 izredne člane. Zborovih sej je bilo 11. Dne 6. sušca je predaval stud. ing. Jos. Omersa jako zanimivo v „Podzemlji velicih mest“, dne 22. mal. travna pa stud. arch. J. Jager strokovnjaško o „Načrtu inženjera Hraskega za vodovod v Ribnici“. Klub je naročen na 7 listov raznega značaja v slovenskem, hrvatskem in nemškem jeziku.

„Danica“, sloven. *katoliško* ak. društvo, se bo zvalo novo društvece na Dunaji, osnovano po *resolucijah I. slov. katol. shoda pod auspicijami dr. Mahniča* od peščice njegovih privržencev. „Liga + 75“ — je popisal v „Slovenici“ tako podlo lažljivo sloven. akademike, da nam brani čast vsako polemiki; saj je značajni pisatelj „dunajskih pisem“ očitno priznal, da je hotel z njimi pridobiti le „Danici“ (lucus a non lucendo!) podpornikov in članov ter agitovati proti „Sloveniji“ in „Savi“. Snovalci „Danice“ so se združili s pragermansko, pa „katoliško“ „Noriko“ in z ultrarimsko-katol. „Avstrijo“. Ta dva fakta sta o novem akad. društvu dovolj značilna sodba in obsodba. — Sicer pa privoščimo prav od srca „Daničarjem“ vso obilo zagotovljeno jim denarno podporo iz kterikalnih taborov, „saj je po kršanskih pojmih celó pregrešno kar pošiljati na Dunaj desetake in petdesetake (!?), v katerih ni nihče zajamčil, da bi jih ne znali uživati fatalisti od duha Vesninega ali drugi brezverci od „narodno-napredne“ stranke“. („R. K.“ zadnja štev. str. 233.) Pa — dober tek!! —

Hrv. akad. društvo „Zvonimir“ na Dunaji si je izvolila sledeči odbor: predsednik cand.

med. Grgurevič, podpredsednik cand. med. Janson, I. tajnik stud. medicinae Krnic, II. tajnik stud. iur. Frankl, blagajnik stud. med. Stanković, knjižničar stud. med. Trbojevič, novinar stud. Crkvenac. Revizorji: drd. med. Spitzer, stud. phil. Medini, stud. phil. Srkulj. Častni sod: drd. med. Čapka, stud. tech. Čačković, stud. med. Rieder, stud. med. Berić in stud. med. Herman. Društvo čim dalje lepše procvita. Od sijajne slavnosti je imelo 100 gld. prebitka, za kar je zahvaliti slavnostni odsek, na čelu neumorno delavni predsednik Grgurevič, in one domoljube v Hrvatskeji, ki so poslali darilo 255 gld. („Slovenija“ je pa prejela iz domovine za svojo slavnost uprav kavalirsko darilo — — 2 gld.!!) Vsled sprave opozicije v domovini se je sklenilo obesiti sliko Strossmajerjevo na njeno prejšnje častno mesto.

Hrv. ak. lit. zabavno društvo „Hrvatska“ v Gradci ima v letnem tečaju naslednji odbor: predsednik drd. iur. Mavar, podpredsednik stud. med. Antolak, tajnik stud. med. Vujnović, poslovodnja stud. med. Vranjican, blagajnik stud. iur. Bielić, knjižničar stud. iur. Barić, arhivar stud. iur. Huth; revizorji stud. med. Matović, stud. med. Mance in stud. iur. Rubignoni; častni sod: drd. med. Barac, drd. iur. Ferri,

Srbsko akad. društvo „Zora“ na Dunaji je sestavilo odbor za II. tečaj t. l. sledeče: predsednik pravnik Novak, podpredsednik pravnik Radojčević, tajnika tehnik Vesin in pravnik Nikotič, blagajnik pharm. Šumanović in knjižničar zdravoslovec Djudjan.

Srednješolski shod profesorjev in učiteljev bo 26. in 27. maja na Dunaji, h kateremu pošljejo tudi druge države, pred vsemi Nemška, veliko zastopnikov na svoje troške. Posvetovali se bodo o vpeljavi starinoslovja na srednjih šolah; posvetovalci bodo napravili potem več znanstveno zanimivih izletov po avstrijski državi.

V VII. seji dežel. zbora kranjskega se je dovolila vseučil. zavodu „mensa academica“ na Dunaji kot prispevek k ustanovnim stroškom podpora 100 gld., podpornemu društvu medicincev na Du-

naji 30 gld., azilnemu društvu dunaj. vseučilišča, ki daje letos 19 sloven. velikošolcem brezplačno stanovanje, kurjavo in postrežbo, 50 gld., odboru proste mizne ustanove na tehniki v Gradci 30 gld., in ravnateljstvu nižjega gimnazija v Ljubljani za uboge dijake 300 gld.

Dijaške raznoterosti. Dr. Mahnič u so poslali vrli višje- gimnazijci v Celji sledečo javno nezaupnico: „Velečastiti g. dr. Mahnič! „R. K.“ je nakrat kot velikanska povodenj preplaval Celjski gimnazij. Mi si tega ne moremo razlagati; so-li velemožni g. dr. izvolili „velikodušno“ presenetiti nas z listom kot postnim darilom? Prebirali smo stran na stran, a za nas nismo našli ničesar koristnega, ničesar zanimljivega zapazili. In kaki nazori, kake zahteve! Da bi postali verski fanatiki, kakor je Vaša učnost! Sploh nihče izmed dijakov se ne vjema z nazori „R. K-a“, razun kopice onih, ki so za „Judeževe groše“ prodali lastno prepričanje. Mi jih smatramo izdajicam naše narodne stvari! Prosim Vas, g. dr., ne nadlegujte nas več! Ako udrihate po nas in po dij. glasilu „Vesni“, nič nas ne vzmirja, — prosimo Vas pa, da opustite „dij. priloge“ v Vašem listu; ni pač značajno, ako nam veje od ene in iste strani laskanje in granjanje. Toliko, da se ne bo mislilo, da je vse štajersko dijaštvo v Vašem ostrogu! Celjski višje-gimnazijci. (Izjemno Vašega agenta „sedmošolca in par njegovih privržencev“). — Sledé podpisi 4 zastopnikov VIII. VII. VI. in V. raz. — V Josefstadskem gledišči na Dunaji so 1. majnika nemško-nationalni velikošolci pri začetku česke igre „Čech a Nemec“ uprizorili nečuven škandal z ropotanjem, sikanjem, žvižganjem in vpitjem: „Nemškega Dunaja ne pustimo počehiti!“ Navzočni so bili tudi pravosodni minister grof Schönborn, grof Harrach in vrli mladočeskí držav. poslanec dr. Herold, ki je zaman skušal miriti. Policija je torej 26 demonstrantov aretovala, ki so bili kaznovani s 4—9 dnevnim zaporom; na vseučilišči se jim je izrekel strog ukor. Predstava pa je sicer izborno vspela in občeno burno ploskanje je bilo vsaj majhno zadoščenje za uprav barbarsko žaljenje česke umetnosti

in národnosti. Pristavimo samó še to-le: V mejnarodni prestolici delajo nemški dijaki takó, — nekateri srednješolci v slovenski Ljubljani pa so kar najpridnejše zahajali k nemškim predstavam (po vzgledu svojih narodnih učiteljev — seve!!) in navdušeno ploskali!! — — Oj zavednost, kje si še!? — V Budjevicah je profes. kolegij relegoval (deloma celó iz vseh českíh gimnazijev) 7 nem. višjegimnazijcev radi obiskovanja prepovedanih gostiln in vstanavljanja političnih društev mej seboj. — V Ogerskem Gradišči sta pobegnila dva gimnazijska prvošolca v čolnu po Moravi, z namenom da bi ob obalih Črnega morja vstanovila — kolonijo. Zajeli so ju še-le v Morav. Ostrici; v čolnu pa so našli več sekir, dlet, samokresov in — — 23 poslikanih „indijanaric“! — Na istem gimnaziju je bilo v I. teč. izključenih 28 višjegimnazijcev (razven jednega tudi vsa oktava), ker so bili stalni gostje neke „kavarne“. — Na vseučilišči v Gradci so nameravali nekateri prebrumni „katoliki“ vstanoviti „Marijansko akad. društvo“, v katerem naj bi se gojila katoliška eksegesa, narodno čuvstvo in udeleževalo katol. svečanostij. Rektor dr. Schlager, dasi sam tudi dr. bogoslovja, je vstanovitev odločno zabranil, česar mu nekateri klerikaliski listi menda do njegove smrti (in še potem) ne bodo odpustili! —

Rezervni častniki pa akad. društva. Nekatera avstrijska vojaška oblastva so zapovedala jednoletnim prostovoljcem in rezervnim častnikom izstopiti iz akad. društev. V Inomostu so sklicali radi tega akad. društva shod v vseučiliško avlo, da bi protestovala proti tacemu kršenju društvene in akad. prostosti, ki je po ustavi zagotovljena. Dasi je bil spočetka dovoljeni shod zopet prepovedan, zbralo se je nad 500 velikošolcev, mej njimi tudi vsi tamošnji Jugoslovani. Ker je ukazal rektor magnifikus avlo zapreti, zborovali so v hodišči navzlic pozivu rektorjevemu, da naj se razidejo. Shod se je završil kar najmirnejše in sklenila resolucija, v kateri prosijo senat, da brani napadeno akad. prostost; dalje se je sestavila peticija na zbornico poslancev in uložil protest pri vojaških oblastvih. Končno

so sklenili „štrajk“ toliko časa, da jim obljubi akad. senat potegniti se za velikošolske pravice. Senat je resolucijo zavrnil, češ, da shod ni bil dovoljen, a velikošolci nadaljujejo štrajk. — V Gradci v isti namen sklicani mejnarodni shod velikošolcev je bil tudi prepovedan, deputacija pa je izjavila rektorju, da se strinja popolnoma z Inomoščani in njihovim štrajkom. V Brnu je sklenilo društvo rezervnih častnikov peticijo na državni zbor. Na Dunaji je bil I. shod akademikov policijsko zabranjen, radi tega so se sešli delegati raznih, tudi českih in ogrskih akad. društev pri „Mitzku“, kjer se je sklenilo pozvati vse dunajske velikošolce (one, ki niso v nobenem akad. društvu), k složnemu postopanju ter odobrilo ravnaje inomoških akademikov. Dalje so sestavili peticijo na državni zbor in sklenili občen „štrajk“, ako senat ne bo obljubil podpirati akad. zahtev. Dne 17. t. m. pa je razposlal rektorat vsem akad. društvom pozovnice, da pošljejo svoje zastopnike k shodu v senatni dvorani, kjer naj označijo dunajski akademiki svoje stališče. — Tako daleč je do danes dozorela ta zadeva, ki že od svojega početka razburja duhove. Vsekako je za ugodno razrešitev velikega pomena mnenje akad. senatov: upamo, da bodo le-ti v tej resni zadevi odločno branili prekršene pravice akademiške.

Odbor sloven. ferij. društva „Sava“ se obrača na vse brate Savane srednješolce in društvene prijatelje s prošnjo, da mu do 1. julija t. l. določijo dijaške narodne in zanarodnele popevke, ki se izdadó v posebni zbirki. Pošiljatve naj se adresujejo: Sloven. ferij. društvo „Sava“ v Ljubljani. (Vl. Ravnihar, stud. iur.)

Književnost in umetnost.

Josip Cimperman, znani naš pesnik, umrl je 5. maja ob 8. uri zvečer. Rodil se je 19. febr. 1857 v Ljubljani. Komaj je dokončal ljudsko šolo, ko je popolnoma ohromel, tako da so mu bile vse nadaljne študije preprečene. Toda z neumorno marljivi-

vostjo si je spopolnil svojo omiko in korenito proučil klasične in moderne književnosti. L. 1869. je izdal prvo zbirko pesnij, 1888. drugo. Sodeloval je skoro pri vseh slovenskih listih, zlasti pri Dunajskem in Ljublj. Zvonu, v katerem je objavil svoji zbirki sonetov „Kristali“ (1886.) in „Satura“ (1889/90). — Slava njegovemu spominu! — Njegovega pogreba so se udeležili srednješolski dijaki in pripravniki polnoštevilno.

Knjige Matice hrvatske. (Dalje.) H. Badalić, Antologija hrvatskoga pjesništva. Šandor Gjalski, Osvit. — Vj. Novak, Pod nehamje. — J. Ev. Tomić, Pastorak. — Hoić, Slike iz občega zemljopisa. — Carić, Kristof Kolombo. — Mignet, Poviest francoske revolucije. (Provel I. Rabar.) —

Ker so uže drugi slovenski listi obširno ocenili navedene knjige, bi omenili le o zadnji par besedi. Ko je „M. H.“ začela izdajati občno zgodovino, osvojila si je načelo, da posamezne perijode obdelajo različni strokovnjaki. Nečemo tu razmotrivati, kaj je bolje, da jeden sam učenjak obdela vso zgodovino, ali moderni princip deljenja dela. Za oboje govore razni razlogi. Pri prvem načinu ima vse delo jednoten značaj, pri drugem je to nemogoče. Nasproti pa zopet jeden človek težko obvlada velikansko gradivo, dočim je posamezne perijode mnogo lažje proučiti. Vsekako pa nam mora podajati zgodovinar najnovejše rezultate znanosti in se ozirati vsaj na najznamenitejše publikacije o dotičnem predmetu, ki so doslej izišle. Saj še tako ostane marsikatero vprašanje nerešeno. Tem zahtevam pa nikakor ne ugaja Mignet-ova zgodovina in ne more ugajati. Delo ima sicer svoje mesto skoro v vsaki izdaji francoskih klasikov, in po vsej pravici, a pomisliti je treba, da je preteklo uže nad pol stoletja, odkar je spisano. Koliko novega gradiva je prišlo v tem času na dan iz javnih in privatnih arhivov! Pravo mesto za Mignet-ovo zgodovino fr. revolucije bi bilo v knjižnici modernih klasikov, katero namerava „M. H.“ izdajati. — Prevod je vsestranski dovršen.

Fran Jerabek, plodoviti pisatelj česki, umrl je 26. marca t. l. o Krabjevih vinogra-

dih pri Pragi. Rodil se je v Sobotici 1836. Spisal je mnogo povestij, a uže zgodaj se je posvetil dramatični poeziji. „Služabnik sveho pana“, njegovo glavno delo, je prva česka socialna igra ter se je uprizarjala na českih in tudi drugih glediščih v Ljubljani 24. okt. 1889. — „Zavist“, „Syn človeka“.

Česke predstave na Dunaji vrše se meseca maja v Josipovskem gledališču pod ravnateljstvom Chmelenskega. Kritika se izraža jako laskavo o českih igralcih.

Pomladni glasi. III. Uredil Alojzij Stroj. Lična knjižica je namenjena slovenski mladini, zato se podanih povestij ne more ocenjevati toliko po načelih umetnosti, kakor pedagogike. Proti pravilom zdrave pedagogike pa je preobilo moralizovanje mej pripovedovanjem. Prvič je tako splošno razmotrivanje za otroke dolgočasno in jim lahko vzame veselje do čitanja, drugič je pa nepotrebno, kajti dobro in lepo, ki se mladini v konkretnih oblikah stavi pred oči, mnogo globlje seže v srce. Če se ne oziramo na omenjeni nedostatek, ki se kaže posebno pri povesti „Rana smrt — pa dolgo življenje“, se nam zdi najboljši spis v knjižici g. I. Štruklja povest „Zaklad v hruški.“

„Lj. Zvon“. Pri občnem zboru „Narodne Tiskarne“, 30. aprila t. l. je bil mej drugim tudi govor o reformi „Lj. Zvona“. G. A. Trstenjak je predlagal, da bi „Zvon“ kakor česki listi prinašal tudi prevode iz drugih slovanskih književnostij in iz francoske ter naj bi se bavil le z lepim slovstvom. — G. Ivan Hribar pa je nasvetoval, naj ostane „Zvon“ za izvorna dela, prevodi pa naj bi kakor pri ruski „Nivi“ ali „Severu“ izhajali v posebni zbirki, katero bi naročniki dobivali po znižani ceni. — Nadalje naj bi prinašal „Zvon“ tudi slike. —

Zastava hrv. vseuč. društvo izdá v stoletnice Kollarjeve Spomenico s sliko pesnikovo, življenjepisom in prevodom izbranih sonetov iz „Slávy dcera“.

„Glasbena Matica“ je v letošnji sezoni priredila dva velika koncerta. Pred božičem je koncert z Weissovo „Triumphatorjem“ in Fibichovo „Pomladno romanco“ krasno vspel. Tudi Dvořakov „Stabat Mater“ uprizoril je v marcu vrli pevski zbor s toliko dovršenostjo, da je ponosen nanj ves narod. V največjo čast je pa šteti, da se je završilo vse izvajanje z domačimi močmi: „Gl. M.“ občudujemo na njenih vspehih in radujemo se, da je v toliko dvignila sloven. glasbo, da nam ni treba bati se več konkurencije s strani tujih, oslavelih društev. Čestitamo jej zajedna na njenem neumornem zborovodji g. Hubadu, vrli solistinji gđč. Vrhunčevi in tenoristu g. Razingerju!

Listnica.

„Doktor Mahàn“ je, kakor smo opazili pri dunajski korekturi, po pomoti izostal. Nadaljevanje prihodnjič.

„J. Volkov“:

„Zlato je solnčice,
Luna srebrna,
Zvezde so biserne,
Zemlja ni črna.“ itd.

Barvne slepote ravno nimate, še manj pa pesniškega duha. Morda kaj proze!

„Zora“: Število naših čestitih dopisnic in dopisnikov raste navzlic vsestranskega preganjanja „Vesne“ od Mahničeve stranke. Baš to pa nam je najboljši dokaz, da hodimo za pravim smotrom! Priporočamo se. Epika nam je zlasti dobrodošla.

„Črtomir“, „Sava“: Prihodnjič. Oglasite se še kaj!

Sr. Hochwürden Herrn Theol. Professor Dr. Mahnič: Javljamo Vam kot naročniku, da se naša sotrudnica „Marijca“ nikakor ne „istoveti“ z „Márico“ v Trstu. Toliko na znanje in ravnanje!

„Dánica“: Hvala! A objubljeno? —

„VESNA“ izhaja po jedenkrat na mesec na celi poli ter stane za vse leto glđ. 1:50 Rokopise in dopise sprejema: Uredništvo „Vesne“ na Dunaji, Wien, VIII., Lange Gasse, 48; naročnino Dragotin Hribar v Celji, Graška cesta, 1.